

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2010 vp

Hallituksen esitys muutoksenhakua käräjäoikeudesta koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen muutoksenhakua käräjäoikeudesta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 105/2009 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen LA 63/2009 vp laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (Jacob Söderman /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 10 päivänä syyskuuta 2009.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 4/2010 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen, oikeusministeriö
- oikeusneuvos Kari Kitunen, korkein oikeus

- presidentti Mikko Könkkölä, Helsingin hovioikeus
- presidentti Mikael Krogerus, Itä-Suomen hovioikeus
- presidentti Antero Palaja, Turun hovioikeus
- käräjätuomari Jaana Helander, Helsingin käräjäoikeus
- käräjätuomari Antti Savela, Oulun käräjäoikeus
- valtiosyyttäjä Mika Illman, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- asianajaja Mari Lampenius, Suomen Asianajaliitto
- oikeuspoliittinen asiamies Mikko Salo, Suomen Lakimiesliitto ry
- hovioikeudenneuvos Tapio Vanamo, Suomen tuomariliitto ry
- puheenjohtaja Arsi Rantanen, Julkiset Oikeusavustajat ry
- kihlakunnansyyttäjä Mikko Männikkö, Suomen Syyttäjähdistys ry
- professori Antti Jokela
- professori Juha Lappalainen
- lautamies, rikosasioiden sovittelija Heikki Siikaniva.

Lisäksi valiokunta on saanut professori Jyrki Virolaiselta kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua käräjäoikeudes-

ta hovioikeuteen ja valitusasian käsittelyä hovioikeudessa koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan oikeudenkäymiskaareen otettaviksi sään-

nökset, jotka mahdollistaisivat korkeimman oikeuden ennakkoratkaisun saamisen nopeutuksessa menettelyssä.

Esitys sisältää ehdotuksen nykyisen seulontajärjestelmän korvaavasta jatkokäsittelylupajärjestelmästä. Jatkokäsittelylupajärjestelmä olisi soveltamisalaltaan rajoitettu. Riita-asiassa tarvittaisiin jatkokäsittelylupa, jos kärjäoikeuden ratkaisu on asianosaiselle vastainen vain saamisen osalta eikä kysymyksessä oleva rahamäärä ole enemmän kuin 10 000 euroa. Rikosasioissa vastaaja tarvitsisi jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta. Virallinen syyttäjä ja asianomistaja tarvitsisivat luvan, jos valitus koskee rikosta, josta ei ole syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Järjestelmää ei sovellettaisi muun muassa hakemusasioihin eikä muihin kuin saamista koskeviin riita-asioihin.

Kysymys jatkokäsittelyluvan myöntämisestä käsiteltäisiin hovioikeudessa kirjallisessa menettelyssä. Lupa olisi myönnettävä, jos ilmenee aihetta epäillä kärjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta tai sen oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä. Lupa tulisi myös myöntää, jos asian jatkokäsittely olisi lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeitä tai jos siihen olisi muu painava syy. Yksinomaan näytön arviointia varten lupaa ei kuitenkaan tarvitsisi myöntää, ellei kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta ole perusteltua aihetta epäillä valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella.

Jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskeva kysymys käsiteltäisiin hovioikeudessa pääsäännön mukaan kolmen jäsenen kokoonpanossa. Yksi jäsen voisi kuitenkin selvissä tapauksissa myöntää luvan. Luvan myöntämättä jättäminen edellyttäisi, että kaikki jäsenet olisivat asiasta yksimielisiä.

Pääkäsittelyn toimittamista koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi. Pääkäsittely toimitettaisiin lähtökohtaisesti vain asianosaisen vaatimuksesta. Jos asianosainen ei olisi pääkäsittelyn toimittamista vaatinut, hovioikeus

voisi toimittaa pääkäsittelyn omasta aloitteestaan katsoessaan sen tarpeelliseksi. Säännös siitä, että hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely sitä koskevasta vaatimuksesta riippumatta, ehdotetaan poistettavaksi.

Velvollisuuteen toimittaa pääkäsittely asianosaisen vaatimuksesta ehdotetaan poikkeuksia. Pääkäsittelyä ei tarvitsisi toimittaa, jos asiassa ei ole otettava vastaan suullista todistelua ja jos pääkäsittelyn toimittaminen on muutoinkin selvästi tarpeetonta huomioon ottaen erityisesti asian laatu ja merkitys asianosaiselle.

Pääkäsittelyä koskevia säännöksiä tarkistettaessa on otettu erityisesti huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö siitä, milloin muutoksenhakutuomioistuimella on velvollisuus järjestää suullinen käsittely.

Jos pääkäsittely toimitetaan ja asiassa on kysymys kärjäoikeuden suullisen todistelun uskottavuudesta tekemästä arviosta, tulisi kärjäoikeudessa vastaanotettu suullinen todistelu jatkossakin ottaa tarpeellisilta osiltaan uudelleen vastaan. Näytön arvioinnin riitauttaminen ei kuitenkaan enää automaattisesti johtaisi siihen, että suullinen todistelu otettaisiin hovioikeudessa uudelleen vastaan.

Esityksessä ehdotetaan otettavaksi käyttöön menettely, joka mahdollistaisi muutoksenhaun kärjäoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen. Ennakkopäätösvalitus on tarkoitettu sovellettavaksi tilanteessa, jossa lain soveltamista koskeva kysymys on kertautunut suuressa määrässä oikeussuhteita ja jossa ennakkoratkaisun viipyminen pitkittäisi oikeudellista epävarmuutta ja aiheuttaisi tarpeettomasti ongelmia. Menettely edellyttäisi asian osapuolten suostumusta ja korkeimman oikeuden myöntämää valituslupaa. Menettelyä sovellettaisiin sekä riita-, rikos- että hakemusasioihin.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 63/2009 vp ehdotetaan lisäyksenä hallituksen esitykseen, että oikeudenkäyntimenettelyn tehostamiseksi kärjäoikeuk-

sisä todistelutarkoituksessa kuultujen henkilöiden lausunnoista jatkossa tehtäisiin kuva- ja äänitallenne, jota hovioikeus käyttäisi pääkäsit-

telyssään todistelun uskottavuusarvioinnin perusteena.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Jatkokäsittelylupajärjestelmä

Yleistä

Yleisesti hyväksytyyn lähtökohdan mukaan lainkäyttöjärjestelmässä pääpainon tulee olla kärjäoikeuksissa pidettävissä oikeudenkäynneissä. Muutoksenhaku hovioikeuteen on ensiasteen oikeudenkäyntiä täydentävä oikeusturvakeino. Hovioikeuden päätehtävä on valituksen perusteella tarkistaa kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuus ja korjata ratkaisuun mahdollisesti sisältyvät virheet. Hovioikeuden ratkaisu jää käytännössä usein lopulliseksi, sillä muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen edellyttää valitusluvan saamista.

Hovioikeusmenettelyä on eri uudistuksien pyrittä kehittämään entistä toimivammaksi 1990-luvulta lähtien, jotta se mahdollisimman hyvin edistäisi hovioikeuden tehtävien toteuttamista. Uudistustyö on kuitenkin osoittautunut varsin haasteelliseksi.

Vuonna 1998 tuli voimaan uudistus, jonka tavoitteena oli sovittaa aikaisemmin lähes yksinomaan kirjallinen hovioikeusmenettely paremmin yhteen uudistetun alioikeusmenettelyn ja ihmisoikeusvaatimusten kanssa. Tarkoitus oli erityisesti lisätä suullisten käsittelyjen määrää. Uudistuksen myötä näin tapahtui, mutta myös ratkaisemattomien asioiden määrä kasvoi ja käsittelyajat pidentyivät.

Hovioikeuksien ruuhkautumisen estämiseksi otettiin vuonna 2003 käyttöön seulontamenettely, jossa hovioikeus ensin päättää, otetaanko valitus enempään tutkintaan. Tarkoitus oli lisätä hovioikeuksien mahdollisuuksia käsitellä aikaisempaa kevyemmin ja nopeammin sellaisia asioita, joissa ei ole tarvetta muuttaa kärjä-

oikeuden ratkaisua. Seulontajärjestelmä, joka on edelleen käytössä, ei kuitenkaan ole osoittautunut riittävän toimivaksi. Tämä johtuu muun muassa siitä, että seulontamenettely koskee kaikkia valituksia kaikissa asiaryhmissä. Epäkohtana on myös se, ettei sellaista asiaa, jonka ratkaisu riippuu kärjäoikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun uskottavuudesta, ole voitu seuloa, vaan asia on tullut viedä täysimittaiseen käsittelyyn. Tämä on merkinnyt sitä, että hovioikeudet ovat joutuneet käsittelemään uudelleen suuren osan valituksista.

Nyt käsiteltävän hallituksen esityksen keskeisin ehdotus on, että nykyinen seulontamenettely korvataan jatkokäsittelylupajärjestelmällä, jossa asian täysimittainen käsittely hovioikeudessa edellyttää lupaa laissa tarkasti määritellyissä asioissa. Ne asiat, joissa jatkokäsittelylupaa ei vaadita, käsitellään tavanomaisessa hovioikeusmenettelyssä. Jatkokäsittelyluvan myöntämisen perusteet säädetään laissa ja niiden täytyminen tutkitaan kirjallisen aineiston perusteella. Jos lupaa ei myönnetä, kärjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi. Jos taas lupa myönnetään, asian käsittely hovioikeudessa jatkuu. Jatkokäsittelylupajärjestelmää koskevat säännökset sisältyisivät oikeudenkäymiskaareen lisättäväksi esitettyyn uuteen 25 a lukuun.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että jatkokäsittelylupajärjestelmä vastaa lähtökohdiltaan valiokunnan aiemmin esittämiä käsityksiä muutoksenhakumenettelyn kehittämisestä. Valiokunta on aiemmin esittänyt arvioitavaksi mahdollisuuksia luoda esimerkiksi muutoksenhakulupaan perustuva nykyistä seulontamenettelyä selkeämpi järjestelmä samoin kuin sitä, onko kyseistä järjestelmää välttämätöntä soveltaa nykyiseen tapaan hovioikeuden käsiteltäviksi tuleviin kaikkiin valituksiin (PeVL 30/2006 vp). Perustuslakivaliokunta on myös

katsonut, ettei jatkokäsittelylupajärjestelmä merkitse muutoksenhakuoikeuden rajoittamista, koska kaikista käräjäoikeuden ratkaisuksista saa hakea muutosta.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta kannattaa jatkokäsittelylupajärjestelmän käyttöönottoa. Se, että asioiden laatu ja asianosaisten oikeusturvan tarve voidaan ottaa entistä paremmin huomioon, edistää hovioikeusmenettelyn joustavuuden lisäämistä ja hovioikeuksien voimavarojen kohdentamista mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Hovioikeusmenettelyn kehittäminen on tähdellistä myös oikeudenkäyntien viivästymisen torjumiseksi. Suomi on viime aikoina saanut viivästymisestä useita langettavia tuomiota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että tuomioistuinmenettelyjen kehittäminen voi ajan oloon vaikuttaa asioiden käsittelyaikoihin ja siten edistää perustuslaissa turvattua oikeutta saada asia tuomioistuimessa käsiteltäväksi ilman aiheetonta viivästystä.

Uutta menettelyä esitetään kutsuttavaksi "jatkokäsittelylupajärjestelmäksi". Ilmaisu ei voida pitää kovin helposti avautuvana saati muistettavana, mutta esillä olleista ilmaisuista sen voidaan katsoa parhaiten kuvaavan järjestelmän luonnetta ja sisältöä.

Soveltamisala

Keskeinen kysymys jatkokäsittelylupajärjestelmässä on, millaisia asioita se koskee. Esityksen mukaan jatkokäsittelylupaa vaaditaan eräiltä riita- ja rikosasioilta.

Riita-asiassa tarvitaan esityksen mukaan jatkokäsittelylupa, jos käräjäoikeuden ratkaisu on asianosaiselle vastainen vain saamisen osalta, ja valituskirjelmässä esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen välinen erotus (häviöarvo) ei ole yli 10 000 euroa. Lakivaliokunta pitää soveltamisalan kytkemistä laissa säädetyn euromääräisen raja-arvon alittaviin rahasaamisiin kannatettavana järjestelmän selkeyden ja tarkkarajaisuuden kannalta. Vaikka esitettyä arvorajaa, 10 000 euroa, voidaan itsessään pitää verraten korkeana, sitä puoltavat useat

syyt. Ensinnäkään se ei ole esitykseen sisällytettyjen selvitysten mukaan erityisen korkea niissä riita-asioissa, joita hovioikeuksissa käsitellään. Myös oikeudenkäyntikulut ovat viime vuosina kohonneet merkittävästi, ja useissa tapauksissa ne ylittävät mainitun arvorajan ja jopa riidan kohteen arvon. Järjestelmän soveltamisala riita-asioissa on myös voitava suhteuttaa rikosasioiden soveltamisalaan. Tältä osin lupajärjestelmälle esitettyä soveltamisalaa voidaan pitää verraten tasapainoisena kokonaisuutena.

Arvoraja voi kuitenkin eräissä asioissa osoittautua suhteellisen korkeaksi, esimerkiksi rikosperusteista vahingonkorvausvastuuta koskevassa asiassa, jossa nuori rikoksenteijä on tuomittu korvausvelvollisuuteen. Maksukykyyn nähden korkea korvausvelvollisuus voi merkitä sitä, että ratkaisulla on tavanomaista suurempi merkitys valittajalle. Tällaisessa tapauksessa jatkokäsittelylupa voidaan myöntää painavan syy perusteella (1. lakiehdotuksen 25 a luvun 11 §:n 4 kohta).

Mainittu 10 000 euron arvoraja määräytyisi valituskirjelmässä esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen välisen erotuksen eli häviöarvon mukaan. Riita-asioiden soveltamisala voitaisiin kytkeä myös kanteen arvoon. Häviöarvoa puoltaa kuitenkin se, että se kuvaa paremmin asianosaisen muutoksenhakuintressin suuruutta. Lakivaliokunta pitää epätodennäköisenä, että häviöarvon käyttöönotto johtaisi siihen, että kantajat varmistaakseen suoran pääsyn hovioikeuden täystutkintaan vaatisivat keinotekoisesti liikaa käräjäoikeudessa. Määrältään perusteeton kante voi esimerkiksi vaikuttaa siihen, missä määrin oikeudenkäyntikuluja määrätään korvattaviksi.

Suurin osa hovioikeuksien tutkittaviksi tulevista valitusasioista on rikosasioita, joten jatkokäsittelylupajärjestelmän toimivuuden kannalta rikosasioiden soveltamisalan määrittäminen on keskeisintä. Esityksen mukaan rikosasioissa vastaaja tarvitsee jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että rikosta, josta tuomitaan enintään neljän kuukauden

vankeusrangaistus, ei voida pitää vähäisenä. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta on esittänyt, että lakivaliokunta vielä harkitsisi, tulisiko jatkokäsittelylupajärjestelmän alaa supistaa rikosasioiden osalta esimerkiksi siten, että ehdottomat vankeusrangaistukset suljettaisiin sen ulkopuolelle, ja miten se vaikuttaisi hovioikeusmenettelyn tarkoituksenmukaisuuteen ja tehokkuuteen.

Rikoslain 6 luvun 9 §:n mukaan määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Myös rangaistuksen pituudella on vaikutusta, sillä mitä pidempi vankeusrangaistus on, sitä enemmän tulee olla muita perusteita rangaistuksen ehdollisuudelle. Rangaistuslajin valinnassa on edellä esitetyn mukaisesti otettava huomioon hyvin moninaisia tekijöitä, ja kyse on muustakin kuin rikoksen vähäisyydestä. Lakivaliokunnan näemyksen mukaan ehdollisen ja ehdottoman vankeuden asettaminen jatkokäsittelyluvan kannalta eri asemaan ei siten ole yhteensopiva rangaistuslajin valinnassa noudatettavien periaatteiden kanssa.

Lisäksi saadun selvityksen mukaan lyhyehköjä ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomitaan käytännössä verraten paljon, ja kyseessä on usein henkilö, jolla on rikostausta. Koska nämä jutut ovat usein varsin selviä, niiden tulisi jo tämän perusteella kuulua lupajärjestelmän soveltamisalaan. Sen sijaan ensikertalaisille tuomitut vankeusrangaistukset ovat käytännössä lähes aina ehdollisia. Perustuslakivaliokunnan esittämän toteuttaminen tarkoittaisi siten sitä, että vastaaja tarvitsisi jatkokäsittelyluvan, vaikka hänet on tuomittu pitkäänkin ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Sen sijaan sellainen vastaaja, jolla on pitkä rikostausta ja joka olisi vähäisestä rikoksesta tuomittu aikaisemman rikollisuutensa perusteella hyvinkin lyhyeen ehdottomaan vankeusrangaistukseen, ei lupaa tarvitsisi. Lupajärjestelmän soveltamisalan rajaaminen ehdollisiin rangaistuksiin ei siten välttämättä johtaisi siihen, että järjestelmä tulisi sovellettavak-

si vain vähäisiin rikoksiin. Sen sijaan se voisi rajata järjestelmän ulkopuolelle juuri ne valitukset, joihin sitä on tarkoituksenmukaista soveltaa. Yhteenvedona edellä esitetystä lakivaliokunta katsoo, ettei ehdottomia vankeusrangaistuksia ole perusteltua rajata lupajärjestelmän ulkopuolelle.

Rikosasian vastaajan jatkokäsittelyluvan tarpeen kytkemistä tuomitun rangaistuksen ankaruuteen voidaan näin ollen pitää asianmukaisena. Jatkokäsittelyluvan rajaksi esitetty neljän kuukauden vankeusrangaistusta voidaan tosin pitää suhteellisen ankarana. Lakivaliokunta on kuitenkin päätenyt puoltamaan kyseistä rajaa, koska käytännössä se tyypillisesti koskee usein esiintyviä ja suhteellisen selviä rikosasioita, kuten törkeitä rattijuopumuksia ja pahoinpitelyjä, joiden sulkeminen pois lupajärjestelmän piiristä ei ole tarkoituksenmukaista eikä mahdollista hovioikeuksien voimavarojen oikeaa suuntaamista.

Rikosasian vastaajasta poiketen syyttäjän ja asianomistajan tarve jatkokäsittelylualle on kytketty rikoksesta tuomittavaan enimmäisrangaistukseen. Esityksen mukaan nämä tarvitsevat luvan, jos valitus koskee rikosta, josta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sako tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Esityksessä on pyritty varmistamaan se, ettei rikosasian vastaajan oikeus saada asia hovioikeuden täystutkintaan ole missään tilanteessa syyttäjää huonompi. Valiokunta pitää tämän turvaamista periaatteellisesti hyvin tärkeänä.

Jatkokäsittelyluvan myöntämisen perusteet

Jatkokäsittelylupa on esityksen mukaan myönnettävä, jos ilmenee aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta, ratkaisun oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä, asian jatkokäsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeätä tai jos luvan myöntämiseen on muu painava syy. Jos valittajan hovioikeudessa esittämä muutosvaatimus perustuu kuitenkin yksinomaan käräjäoikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun arviointiin, lupaa ei tarvitse myöntää, ellei valituksessa

esitettyjen seikkojen perusteella ole perusteltua aihetta epäillä, että käräjäoikeus on arvioinut sanotun näytön virheellisesti.

Asianosaisten oikeusturvan kannalta laki-valiokunta pitää perusteltuna ja tarpeellisena, että jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellytykset luetellaan laissa ja kynnys luvan myöntämiselle on alhainen. Sitä, että lupa vaaditaan myös sellaisilta valituksilta, jotka koskevat ainoastaan käräjäoikeuden todistelun uskottavuudesta tekemää arviointia, voidaan puoltaa, jotta tällaisia asioita ei tarvitse nykyiseen tapaan siirtää automaattisesti täydytystietoon. Lupakynnystä on näissä tapauksissa korotettu, sillä tällöin vaaditaan "perusteltua aihetta epäillä" -kynnyksen ylittymistä. Tämä on tarkoituksenmukaista, sillä pääsäännön mukainen "aihetta epäillä" -kynnys saattaisi todistelun uskottavuutta koskevissa asioissa ylittyä esityksen tavoitteet huomioon ottaen liian helposti.

Vastapuolen kuuleminen

Esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen 25 aluvun 13 §:n mukaan ennen jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan asian ratkaisemista hovioikeuden on tarvittaessa kehotettava valittajan vastapuolta antamaan kirjallinen vastaus valitukseen. Vastapuolelta ei siten pääsääntöisesti pyydetä vastausta ennen kuin kysymys jatkokäsittelyluvan myöntämisestä on ratkaistu. Perustuslakivaliokunta on antamassaan lausunnossa esittänyt harkittavaksi, tulisiko vastapuolella olla mahdollisuus antaa vastaus ennen kuin jatkokäsittelylupa myönnetään. Menettelyllä turvattaisiin vastapuolen oikeus tulla asiassa kuulluksi. Perustuslakivaliokunta viittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, jossa on katsottu, että tietyin edellytyksin välipäätökseen tai vastaavaan johtava menettely voi loukata Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vaatimuksia, vaikka sopimusmääräyksen mukaisia oikeusturvatakeita noudatettaisiin itse pääasiaa lopullisesti ratkaistaessa (*Micallef v. Malta*, 15.10.2009).

Saadun selvityksen mukaan edellä mainitussa oikeustapauksessa on ollut kyse tilanteesta, jossa tuomioistuimien oli jo välipäätösvaiheessa alus-

tavasti ottanut kantaa myös itse pääasiaan. Laki-valiokunnan näkemyksen mukaan tämän oikeustapauksen perusteella ei voi tehdä sellaista päätelmää, että vastauksen pyytämättä jättäminen jatkokäsittelylupavaiheessa epäisi vastaajan vastapuolelta oikeuden tulla kuulluksi ja näin olisi ristiriidassa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteiden kanssa. Jatkokäsittelylupamenettelyssä ei ole kyse esioikeudenkäynnistä, jossa tehtäisiin ratkaisevia päätöksiä valituksen kohteena olevissa asioissa. Jatkokäsittelyluvan myöntäminen ei siten tarkoita sitä, että hovioikeus olisi edes alustavasti ratkaissut valituksen ja että luvan myöntäminen olisi tämän vuoksi vastapuolelle vahingoksi. Luvan myöntäminen tarkoittaa vain sitä, että hovioikeus ei pidä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta täysin selvänä. Tämän vuoksi asia siirretään täysimittaiseen käsittelyyn, jossa kaikkia asianosaisia kuullaan ja jossa ratkaistaan, tuleeko käräjäoikeuden ratkaisua muuttaa. Edellä esitetyn perusteella valiokunta ei siten katso, että valittajan vastapuolelle tulisi aina jatkokäsittelylupavaiheessa antaa mahdollisuus tulla kuulluksi siitä, onko käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta perusteltua aihetta epäillä tai täytyykö joku muu jatkokäsittelyluvan peruste. Myöskään nykyisessä seurantamenettelyssä valittajan vastapuolta ei käytännössä kuulla ennen kuin hovioikeus päättää, ettei valitusta seuloa.

Toisaalta on tilanteita, joissa vastapuolen vastauksen pyytäminen voi olla perusteltua jo ennen kuin ratkaisu luvan myöntämisestä tai epämisestä tehdään. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun valituksessa on vedottu uusiin seikkoihin. Esitetty säännös mahdollistaa vastapuolen kuulemisen muun muassa tällaisessa tilanteessa.

Pääkäsittelyn järjestäminen

Nykyisen sääntelyn mukaan suullinen todistelu on otettava hovioikeudessa uudelleen vastaan, jos asian ratkaisu riippuu käräjäoikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun uskottavuudesta. Nyt esitetään, ettei pääkäsittelyä vaatimuksesta huolimatta tarvitsisi toimittaa, jos asiassa ei tarvitse ottaa vastaan suullista todistelua sen vuok-

si, ettei näytön arvioinnin oikeellisuudesta voi jäädä mitään varteenotettavaa epäilyä. Lisäksi edellytetään, että pääkäsitteilyn toimittaminen on muutoinkin selvästi tarpeetonta huomioon ottaen erityisesti asian laatu ja merkitys asianosaiselle. Lakivaliokunta pitää esityksen toteuttamista tältä osin tarpeellisena, sillä nykysääntelyn ehdottomuus on johtanut tarkoituksettomiin oikeudenkäyntien uusimisiin hovioikeuksissa. Ottaen huomioon hovioikeuden harkintavallan lisääntyminen on kuitenkin tärkeää, että perustelemiseen kiinnitetään huomiota päätettäessä siitä, ettei pääkäsitteilyä toimiteta.

Ennakkopäätösvalitus

Käräjäoikeuden ratkaisusta haetaan säännönmukaisesti muutosta hovioikeudelta. Esityksessä ehdotetaan uutta menettelyä, ennakkopäätösvalitusta, jossa käräjäoikeuden ratkaisusta voidaan valittaa suoraan korkeimpaan oikeuteen (1. lakiehdotuksen 30 a luku). Ennakkopäätösvalituksen tekeminen edellyttää, että korkein oikeus myöntää valituslupan. Valituslupa voidaan myöntää vain, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Toiseksi edellytetään, että asian osapuolet ovat suostuneet menettelyn käyttämiseen.

Ennakkopäätösvalituksen soveltamisala ja edellytykset huomioon ottaen on todennäköistä, ettei menettely tule käytännössä kovin usein sovellettavaksi. Lakivaliokunta pitää ennakkopäätösvalituksen käyttöön ottamista kuitenkin kannatettavana, sillä se mahdollistaa korkeimman oikeuden ennakkoratkaisun saamisen säännönmukaista muutoksenhakua nopeammin. Tämä voi olla hyödyllistä esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa laintulkintakysymys koskee useita oikeussuhteita ja ennakkoratkaisun viipyminen pitkittäisi oikeudellista epävarmuutta. Ottaen huomioon menettelyn uutuus ja tavoitteet valiokunta pitää perusteltuna, että valituslupa voidaan myöntää esitetyin tavoin vain ennakkopäätösperusteella.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että menettely perustuu olennaisella tavalla asianosaisten suostumuksen varaan. Perusoikeuksia rajoitettaessa valiokunta on pitänyt tärkeänä varmistaa, että suostumuksen antaja tietää ja ymmärtää suostumuksen merkityksen. Asianosaisella, joka päättää hakea muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun suoraan korkeimmalta oikeudelta tai antaessaan siihen suostumuksensa, ei juurikaan ole mahdollisuuksia arvioida, myöntääkö korkein oikeus valituslupan. Jos valituslupaa ei myönnetä, käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi eivätkä asianosaiset voi saattaa asiaa enää hovioikeuden tutkittavaksi varsinaisin muutoksenhakukeinoin. Perustuslakivaliokunnan mukaan sellainen ennakkopäätösvalitusmenettely, jossa asianosainen voi korkeimman oikeuden kielteisen valitus päätöksen jälkeen hakea muutosta käräjäoikeuden päätökseen hovioikeudesta, vastaisi paremmin perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvattua muutoksenhakuoikeutta.

Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan hovioikeusasteen mahdollistaminen ennakkopäätös menettelyssä edellä mainitulla tavalla muuttaisi ennakkopäätösvalituksen luonnetta eikä edistäisi sen tavoitteiden toteuttamista. Hovioikeuskäsittely pitkittäisi asian käsittelyn kestoa ja lisäisi oikeudenkäynnin kustannuksia. Se voisi mahdollistaa myös sen, että ennakkopäätösvalituksia tehtäisiin kokeilumielessä, kun tiedettäisiin, että hovioikeuskäsittely olisi aina kuitenkin käytettävissä.

Lakivaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen asianosaisten suostumuksen keskeisestä merkityksestä ennakkopäätös menettelyssä. On tärkeää, että asianosaiset tietävät ja ymmärtävät, mistä ennakkopäätös menettelyssä on kyse, etenkin siitä, ettei hovioikeuteen voi valittaa, jos korkein oikeus ei myönnä valituslupaa. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että uutta menettelyä koskevat säännökset ovat mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä ja että asianosaisille annetaan riittävästi ohjeistusta edellä mainituista seikoista. Tässä tarkoituksessa valiokunta ehdottaa jäljempänä täsmennyksiä 1. lakiehdotuksen säännöksiin.

Esityksen valiokuntakäsittelyssä on keskustelua herättänyt menettely, jossa käräjäoikeus voisi päätöksellään siirtää käsiteltävänä olevassa asiassa ilmenevän laintulkintakysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Tällaista niin kutsuttua ennakkopäätöskysymystä esitettiin muutoksenhakulupatoimikunnan mietinnössä (2008:3), mutta sitä ei sisällytetty nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen. Tämä johtuu siitä, että mietinnöstä annettussa lausuntopalautteessa monet lausunnonantajat epäilivät muun muassa menettelyn tarpeellisuutta ja perustuslainmukaisuutta kuin myös sen vaikutuksia korkeimman oikeuden rooliin.

On mahdollista, että ennakkopäätöskysymys olisi ennakkopäätösvalitusta nopeampi keino saada korkeimman oikeuden ratkaisu laintulkintaongelmaan. Lakivaliokunta kuitenkin katsoo, että menettelyyn liittyy edellä mainituin tavoin monia periaatteellisesti merkittäviä kysymyksiä, joita ei ole pohdittu riittävän perusteellisesti. Tämän vuoksi menettelyn mahdollistaminen tässä yhteydessä ei ole mahdollista eikä perusteltua.

Voimaantulo, koulutus ja seuranta

Uudistusten on tarkoitettu tulevan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Ottaen huomioon, että kyse on hovioikeusmenettelyä koskevasta merkittävästä uudistuksesta, lain toimeenpanoon tulee varata riittävästi aikaa. Myös oikeudenkäynnin osapuolten asianmukaisesta ja riittävästä koulutuksesta on huolehdittava ja uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia käytännössä seurattava.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

25 luku. Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

3 §. (Uusi) Voimassa olevassa pykälässä säädetään, mitä muutoksenhakuohjeita käräjäoikeuden tulee antaa, kun se julistaa tai antaa ratkaisun. Yleisperusteluissa esittämäänsä viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän *2 momenttia* täydennetään niin, että ohjeistusta tulee antaa myös siitä, miten ratkaisuun tyytymättömän tulee menetellä muutoksen hakemiseksi suoraan korkeimmalta oikeudelta. Niin ikään ohjeissa tulee selostaa ennakkopäätösvalitusmenettely pääpiirteittäin, muun muassa se, että käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi, jos korkein oikeus ei myönnä valituslupaa.

25 a luku. Valitusasian valmistelun aloittaminen hovioikeudessa ja jatkokäsittelylupa

6 §. Pykälän *1 momentista* ilmenee pääsääntö siitä, että vastaaja tarvitsee rikosasiassa jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta. Pykälän *2 momentin* 4 kohdan mukaan vastaaja ei kuitenkaan tarvitse jatkokäsittelylupaa, jos virallinen syyttäjä ei 7 §:n mukaan tarvitse asiassa jatkokäsittelylupaa. Kohdan tarkoituksena on turvata se, ettei vastaajan oikeus saada asia hovioikeuden täystutkintaan ole koskaan heikompi kuin syyttäjän vastaava oikeus.

Viitatus 7 §:n 1 momentin mukaan syyttäjä ei tarvitse jatkokäsittelylupaa, jos valitus koskee rikosta, josta ei ole syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Saman pykälän 2 momentin mukaan syyttäjä ei tarvitse jatkokäsittelylupaa hakieensa muutosta vastaajan eduksi. Viimeksi mainittu momentti koskee vain tilannetta, jossa syyttäjä tosiasiallisesti hakee muutosta vastaajan eduksi. Tällöin myöskään vastaaja ei tarvitsisi

jatkokäsittelylupaa. Sen sijaan vastaajan hakies-
sa muutosta tuomioon rikoksesta, jonka rangais-
tusasteikko ylittää kaksi vuotta vankeutta, ei sil-
lä, hakeeko syyttävä tosiasiaa muutosta vai ei,
ole vaikutusta vastaajan jatkokäsittelyluvan tar-
peellisuuteen. Edellä mainittujen soveltamis-
tilanteiden selkeyttämiseksi lakivaliokunta eh-
dottaa, että 6 §:n 2 momentin 4 kohta rajoitetaan
7 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin ja
että kyseiseen momenttiin lisätään uusi 5 kohta
koskemaan 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ti-
lanteita.

*26 luku. Valitusasian käsittelyn jatkaminen
hovioikeudessa*

*14 §. Pykälän 2 momenttiin on tehty kielel-
linen täsmennys.*

30 a luku. Ennakkopäätösvalituksesta

2 §. Käräjäoikeuden ratkaisuun saadaan 1 §:n
1 momentin mukaan hakea muutosta hovioikeu-
den asemesta korkeimmalta oikeudelta (ennak-
kopäätösvalitus), jos korkein oikeus myöntää
valituslupan. Momentin perusteluista ilmenee,
että jos korkein oikeus ei myönnä valituslupaa,
käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi eikä asiaa
tämän jälkeen ole mahdollista saattaa varsinais-
in muutoksenhakukeinoin hovioikeuden tutkit-
tavaksi. Perusteluissa katsotaan, että tämä seura-
us ilmenee momentin sanamuodosta, jonka
mukaan muutosta haettaisiin hovioikeuden ase-
masta korkeimmalta oikeudelta. Yleisperus-
teluissa esittämäänsä viitaten valiokunta katsoo,
että kyseinen seuraus on asianosaisten kannalta
hyvin olennainen, minkä vuoksi sen tulee käydä
ilmi säännöstasolta. Valiokunta ehdottaakin, että
2 §:ää täydennetään tämän selventämiseksi.

Johtolause. Johtolauseetta on tarkistettava voi-
massa olevan lain 25 luvun 3 §:n 2 momenttiin
tehdyn muutosehdotuksen vuoksi. Johtolausee-
seen on myös muutoin tehty vähäisiä tarkistuk-
sia.

Lakialoite

Lakialoitteessa esitetään, että käräjäoikeuksissa
todistelutarkoituksessa kuultujen henkilöiden
lausunnoista jatkossa tehtäisiin kuva- ja äänital-
lenne, jota hovioikeus käyttäisi pääkäsittelyssä
todistelun uskottavuusarvioinnin perusteena.
Mallia otettaisiin Ruotsista, jossa vastaavanlai-
nen järjestelmä on jo käytössä.

Nykytekniikan hyödyntämisen lisäämistä
oikeudenkäyntimenettelyssä lakivaliokunta pi-
tää sinällään kannatettavana. Toisaalta nyt tar-
koitettu muutos olisi merkittävä oikeudenkäyn-
timenettelyä koskeva uudistus sekä periaatteel-
liselta että käytännön kannalta. Tämän vuoksi
valiokunta katsoo, ettei muutosta ole tässä yh-
teydessä mahdollista eikä perusteltua toteuttaa
lakialoitteen pohjalta, vaan se edellyttää eril-
listä lainvalmistelua, jossa tulisi huolellisesti
arvioida uudistuksen tarve ja toteuttamismah-
dollisuudet kuin myös taloudelliset ja muut vai-
kutukset. Valiokunta pitää kyseisten seikkojen
selvittämistä kuitenkin tärkeänä ja katsoo, että
samalla olisi otettava huomioon Ruotsissa toteu-
tetusta uudistuksesta saadut kokemukset. Koska
valiokunta hyväksyy oikeudenkäymiskaaren
muutokset hallituksen esittämässä muodossa
edellä ehdotetuin tarkistuksin, valiokunta ehdot-
taa, että lakialoite hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdot-
taa,

*että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään
muuttamattomina,*

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muutet-
tuna (Valiokunnan muutosehdotuk-
set) ja*

että lakialoite LA 63/2009 vp hylätään.

*Valiokunnan muutosehdotukset***1.****Laki****oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 1 a §, 1 b § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2 §:n edellä oleva väliotsikko ja 2 a §, sellaisina kuin ne ovat laissa 381/2003,

muutetaan 2 luvun 8 §:n 2 momentin 1 kohta, 12 luvun 16 §:n 1 momentti, 25 luvun 3 §:n 2 momentti, 11 §:n 2 momentti ja 14 b § (*poist.*), 26 luvun otsikko sekä 2, 3 ja 13—16 §,

sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 8 §:n 2 momentin 1 kohta, 25 luvun 11 §:n 2 momentti ja 14 b § (*poist.*) sekä 26 luvun 2 ja 3 § mainitussa laissa 381/2003, 12 luvun 16 §:n 1 momentti laissa 1052/1991, 25 luvun 3 §:n 2 momentti ja 26 luvun otsikko laissa 165/1998, 26 luvun 13 ja 14 § mainituissa laeissa 165/1998 ja 381/2003 sekä 26 luvun 15 ja 16 § mainitussa laissa 165/1998, sekä

lisätään 25 luvun 15 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 381/2003, uusi 4 a kohta, lakiin uusi 25 a luku, 26 lukuun uusi 14 a § sekä lakiin uusi 30 a luku seuraavasti:

2 luku

Päätösvaltaisuudesta

8 §
(Kuten HE)

12 luku

Asianosaisista

16 §
(Kuten HE)

25 luku

Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

3 § (*Uusi*)

Saapuvilla oleville asianosaisille on heti ratkaisun julistamisen jälkeen annettava kirjalliset ohjeet, joista ilmenee, miten ratkaisuun tyytymättömän on meneteltävä saattaakseen asian hovioikeuden tutkittavaksi *tai hakeakseen muu-*

tosta 30 a luvun mukaisella ennakkopäätösvalituksella. Ohjeissa on myös selostettava ennakkopäätösvalitusmenettely pääpiirteittäin. Ohjeita ei kuitenkaan anneta viralliselle syyttäjälle eikä muullekaan asianosaiselle, jos se havaitaan ilmeisen tarpeettomaksi.

11, 14 b ja 15 §
(Kuten HE)

25 a luku

Valitusasian valmistelun aloittaminen hovioikeudessa ja jatkokäsittelylupa

1—4 §
(Kuten HE)

Jatkokäsittelylupa

5 §
(Kuten HE)

6 §
(1 mom. kuten HE)

Vastaaja ei kuitenkaan rikosasiassa tarvitse jatkokäsittelylupaa, jos:

(1—3 kohta kuten HE)

4) virallinen syyttäjä ei 7 §:n 1 momentin mukaan tarvitse asiassa jatkokäsittelylupaa; tai

5) virallinen syyttäjä on 7 §:n 2 momentin mukaisesti hakenut asiassa muutosta vastaajan eduksi. (Uusi 5 kohta)

(3 mom. kuten HE)

7—19 §
(Kuten HE)

26 luku

Valitusasian käsittelyn jatkaminen hovioikeudessa

2, 3 ja 13 §
(Kuten HE)

14 §

(1 mom. kuten HE)

Pääkäsittelyä ei kuitenkaan tarvitse toimittaa, jos asiassa ei 15 §:n 1 momentin mukaan tarvitse ottaa vastaan suullista todistelua sen vuoksi, että näytön arvioinnin oikeellisuudesta ei voi jäädä varteenotettavaa epäilystä, ja pääkäsittelyn toimittaminen on muutoinkin selvästi tar-

peetonta huomioon ottaen erityisesti asian laatu ja merkitys asianosaiselle.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

14 a, 15 ja 16 §
(Kuten HE)

30 a luku

Ennakkopäätösvalituksesta

1 §
(Kuten HE)

2 §

Korkein oikeus voi myöntää luvan ennakkopäätösvalitukseen vain, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. *Jos valituslupaa ei myönnetä, käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi.*

3—6 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 13 päivänä huhtikuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Janina Andersson /vihr	Jari Larikka /kok
vpj.	Anna-Maja Henriksson /r	Sanna Lauslahti /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Outi Mäkelä /kok
	Kalle Jokinen /kok	Raimo Piirainen /sd
	Timo Kalli /kesk	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	Tero Rönni /sd
	Ilkka Kantola /sd	Kari Uotila /vas
	Sampsa Kataja /kok	Mirja Vehkaperä /kesk.
	Krista Kiuru /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.

VASTALAUSE

*Perustelut**Todistelun taltiointi*

Lakialoitteessa LA 63/2009 vp esitetään oikeudenkäymiskaaren muuttamista oikeudenkäyntimenettelyn tehostamiseksi siten, että käräjäoikeuksissa todistelutarkoituksessa kuultujen henkilöiden lausunnoista tehdään kuva- ja äänitallenne, jota hovioikeus käyttäisi pääkäsittelysään todistelun uskottavuusarvioinnin perusteena.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut Suomea vastaan viitisenkymmentä tuomiota, joissa on todettu, ettei oikeudenkäynti ole tapahtunut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan edellyttämässä kohtuullisessa ajassa. Lisäksi tuomioistuin on vahvistanut lukuisia Suomea koskevan oikeudenkäynnin pituutta koskevia sovittoja ja todennut niitä koskevia Suomen hallituksen antamia yksipuolisia julistuksia. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset osoittavat, ettei perusoikeutena turvattu oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivästystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa toteudu.

Oikeudenkäyntejä voidaan jouduttaa tehostamalla hovioikeuskäsittelyä. Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset eivät ole tältä osin riittäviä, ja siinä jätetään hyödyntämättä nykyisin käytössä olevat tallennustekniikat. Silloin kun hovioikeudessa on toimitettava pääkäsittely käräjäoikeudessa esitetyn suullisen todistelun uskottavuuden arvioimiseksi, on hovioikeuden jatkossakin kuultava käräjäoikeudessa kuultuja todistajia uudelleen. Tämä voidaan välttää, jos käräjäoikeudessa toimitettu todistelu on tallennettu ja hovioikeus arvioisi tallenteen perusteella todistelun uskottavuuden.

Kuva- ja äänitallenteiden käyttäminen hovioikeudessa vahvistaisi oikeusturvaa sekä tehos-

taisi ja nopeuttaisi oikeudenkäyntiä, kun todistajalausunnot on annettu mahdollisimman aikaisessa vaiheessa eikä todistajien tarvitse tulla uudelleen tuomioistuimeen todistamaan. Tämän johdosta ehdotamme, että oikeudenkäymiskaarta muutetaan lakialoitteen mukaisesti.

Jatkokäsittelylupa rikosasiassa

Valiokunnan enemmistön kannan mukaisesti rikosasiassa vastaaja tarvitsee jatkokäsittelylupan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan esittänyt, että lakivaliokunta harkitsee, tulisiko käsittelylupajärjestelmän alaa supistaa rikosasioiden osalta esimerkiksi siten, että ehdottomat vankeusrangaistukset suljettaisiin sen ulkopuolelle, ja miten se vaikuttaisi hovioikeusmenettelyn tarkoituksenmukaisuuteen ja tehokkuuteen.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännän lisäpöytäkirjan 2 artiklan 2 kappaleessa on muutoksenhakuoikeuden turvaamisen osalta tehty ero vähäisten ja sitä vakavampien rikosten välille. Koska vähäisenä rikoksena ei voida pitää tekoa, josta tuomitaan ehdotonta vankeutta, ehdotamme oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 6 §:n 1 momenttia täydennettäväksi siten, ettei jatkokäsittelylupaa myöskään tarvitse, jos henkilö on tuomittu ehdottomaan vankeuteen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan oikeudenkäymiskaaren 22 luvun 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1064/1991, 26 luvun 1 a §, 1 b § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2 §:n edellä oleva väliotsikko ja 2 a §, sellaisina kuin ne ovat laissa 381/2003,

muutetaan 2 luvun 8 §:n 2 momentin 1 kohta, 12 luvun 16 §:n 1 momentti, 22 luvun 6 §:n 1 momentti ja 10 §, 25 luvun 3 §:n 2 momentti, 11 §:n 2 momentti ja 14 b §, 26 luvun otsikko sekä 2, 3 ja 13—16 §,

sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 8 §:n 2 momentin 1 kohta, 25 luvun 11 §:n 2 momentti ja 14 b § sekä 26 luvun 2 ja 3 § mainitussa laissa 381/2003, 12 luvun 16 §:n 1 momentti laissa 1052/1991, 22 luvun 6 §:n 1 momentti ja 10 § mainitussa laissa 1064/1991, 25 luvun 3 §:n 2 momentti ja 26 luvun otsikko laissa 165/1998, 26 luvun 13 ja 14 § mainituissa laeissa 165/1998 ja 381/2003 sekä 26 luvun 15 ja 16 § mainitussa laissa 165/1998, sekä

lisätään 17 luvun 32 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 571/1948, uusi 3 momentti, 22 lukuun uusi 9 a §, 25 luvun 15 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 381/2003, uusi 4 a kohta, lakiin uusi 25 a luku, 26 lukuun uusi 14 a §, 30 luvun 20 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 104/1979 ja 666/2005, uusi 3 momentti, sekä lakiin uusi 30 a luku seuraavasti:

2 luku

Päätösvaltaisuudesta

8 §
(Kuten LaVM)

12 luku

Asianosaisista

16 §
(Kuten LaVM)

17 luku

Todistelusta

32 § (Uusi)

voidaan tallenne kuitenkin esittää kuulustelun aluksi. Jos aiempi todistelu on otettu vastaan alemmassa oikeusasteessa, tallenne on esitettävä muutoksenhakuasteessa tapahtuvan kuulustelun aluksi, ellei erityisistä syistä muuta johdu.

22 luku

Käräjäoikeuden pöytäkirja ja todistelun tallentointi

6 § (Uusi)

Todistajan, asiantuntijan sekä todistelutarcoituksessa kuullun asianosaisen tai muun henkilön kuulustelusta on tehtävä kuva- ja äänitallenne, ellei erityisistä syistä muuta johdu. Jos kuva- ja äänitallenteen tekeminen ei ole mahdollista, lausuma on sanatarkasti merkittävä pöytäkirjaan. Pöytäkirjattu suullinen lausuma on heti luettava ja pöytäkirjaan on merkittävä lausu-

— — — — —
Jos todistajaa on aiemmin kuultu oikeudessa ja kuulustelusta on tehty kuva- ja äänitallenne,

man antajan ilmoitus siitä, onko lausuma ymmärretty oikein.

(2 mom. poist.)

9 a § (Uusi)

Todistelutalenne on oikeudenkäyntiasiakirja. Sen sisällön julkisuus määräytyy oikeudenkäynnin ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten mukaan.

Äänitallenteen ja kirjallisen toisinnon sisällöstä annetaan tieto asianosaiselle ja, siltä osin kuin sisältö on julkinen, myös muulle henkilölle viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n mukaista soveltuvaa tapaa noudattaen.

Kuultavan henkilön suojaamiseksi kuvattalenteen kuva-aineksesta annetaan tieto vain asianosaisille, joiden esittämiä tai joita vastaan esitettyjä vaatimuksia taltioitu todistelu koskee. Kuvatallennetta ei saa jäljentää ja tieto tallenteesta annetaan ainoastaan antamalla talenne asianosaisen tai hänen määräämänsä oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan katsottavaksi asiaa käsittelevässä tai sen määräämässä toisessa tuomioistuimessa. Tieto kuvatallenteelle taltioidun todistelun sisällöstä ilman kuvaainesta annetaan noudattaen, mitä edellä 2 momentissa säädetään.

10 § (Uusi)

Todistelutalenne on säilytettävä vähintään kuuden kuukauden ajan asian ratkaisemisesta. Jos asiassa on haettu muutosta, todistelutalenne on kuitenkin säilytettävä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

25 luku

Muutoksenhaku kärjäoikeudesta hovioikeuteen

3, 11, 14 b ja 15 §
(Kuten LaVM)

25 a luku

Valitusasian valmistelun aloittaminen hovioikeudessa ja jatkokäsittelylupa

1—4 §
(Kuten LaVM)

Jatkokäsittelylupa

5 §
(Kuten LaVM)

6 §

Vastaaja tarvitsee rikosasiassa jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta tai ehdottomaan vankeuteen. Rangaistuksen ankaruutta arvioitaessa ei oteta huomioon vankeusrangaistuksen ohessa tuomittua sakkoa tai muuta rikosoikeudellista seuraamusta.

(2 ja 3 mom. kuten LaVM)

7—19 §
(Kuten LaVM)

26 luku

Valitusasian käsittelyn jatkaminen hovioikeudessa

2, 3, 13, 14 ja 14 a §
(Kuten LaVM)

15 §

(1 mom. kuten LaVM)

Todistelu, joka on vastaanotettu kärjäoikeudessa, otetaan uudelleen vastaan hovioikeudessa vain, jos siihen on erityinen syy. Jos suullinen todistelu voidaan hovioikeudessa esittää kärjäoikeuskäsittelyn yhteydessä tehdyn kuva- ja äänitallenteen muodossa, todistelu otetaan uudelleen vastaan vain, jos on perusteltua aihetta esittää lisäkysymyksiä, ja tällöinkin vain lisäkysymysten osalta. Asiassa, jossa sovinto on sallittu, todistelu otetaan uudelleen vastaan vain asianosaisen vaatimuksesta. (Uusi 2 mom.)

(3 ja 4 mom. kuten LaVM:n 2 ja 3 mom.)

16 §
(Kuten LaVM)

30 luku

**Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeim-
paan oikeuteen**

*Muutoksenhakuasiain käsittely korkeimmassa
oikeudessa*

20 § (Uusi)

*Korkeimmassa oikeudessa sellainen todis-
telu, joka on vastaanotettu alemmassa oikeusas-*

*teessa, otetaan uudelleen vastaan vain, jos sii-
hen on erityinen syy.*

30 a luku

Ennakkopäätösvalituksesta

1—6 §
(Kuten LaVM)

Voimaantulosäännös
(Kuten LaVM)

Helsingissä 13 päivänä huhtikuuta 2010

Tero Rönni /sd
Ilkka Kantola /sd
Krista Kiuru /sd

Raimo Piirainen /sd
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Kari Uotila /vas